

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ»***

Спеціальність:	С4 Психологія
Освітній рівень:	перший (бакалаврський) рівень
Освітня програма:	Психологія

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Геронтопсихологія
Шифр та назва спеціальності	С4 Психологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредити/90 год Лекції: 20 год Практичні заняття: 14 год Самостійна робота: 56 год
Термін вивчення дисципліни	7 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація

Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	
Дисципліни, які викладає НПП	
Напрями наукових досліджень	
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	
Контактний тел.	
Портфоліо викладача на сайті кафедри	

Анотація курсу. Курс «Геронтопсихологія» спрямований на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про психологічні особливості людини в пізні періоди онтогенезу, закономірності психічного розвитку та старіння, а також специфіку особистісних, когнітивних і емоційних змін у похилому та старечому віці. У межах дисципліни розглядаються теоретичні та прикладні засади геронтопсихології, психосоціальні аспекти старіння, проблеми адаптації до вікових змін, збереження психологічного благополуччя, якості життя та активного довголіття. Особлива увага приділяється аналізу вікових криз пізнього віку, особливостей міжособистісної взаємодії людей похилого віку, психологічної підтримки, профілактики вікових когнітивних порушень, а також етичним і професійним аспектам роботи з літніми людьми.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: психологічні закономірності старіння та пізнього онтогенезу, вікові зміни пізнавальної, емоційно-вольової та особистісної сфер, соціально-психологічні умови життя людей похилого віку, а також методи психологічної допомоги й підтримки в період старості.

Мета курсу: формування у студентів професійних знань і практичних умінь щодо розуміння психології старіння, розвитку толерантного та гуманістичного ставлення до людей похилого віку, здатності здійснювати психологічний супровід, консультивання та підтримку осіб пізнього віку з урахуванням їх індивідуальних та соціальних особливостей.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Ознайомлення студентів з основними поняттями, теоріями та підходами геронтопсихології.

2. Формування розуміння закономірностей психічного розвитку й старіння особистості.

3. Розвиток навичок аналізу психологічних проблем і потреб людей похилого віку.

4. Набуття вмінь застосовувати психологічні методи підтримки, профілактики дезадаптації та збереження психічного здоров'я.

5. Виховання етичної відповідальності та професійної культури у роботі з особами старшого віку.

Пререквізити навчальної дисципліни. Вивчення дисципліни «Геронтопсихологія» ґрунтується на знаннях, отриманих здобувачами освіти під час опанування курсів «загальна психологія», «вікова психологія», «соціальна психологія», «психологія особистості», а також інших соціально-гуманітарних і фахових дисциплін.

Постреквізити навчальної дисципліни. Знання, уміння та компетентності, сформовані в межах курсу «Геронтопсихологія», є важливою основою для подальшого професійного становлення студентів, успішного опанування прикладних психологічних дисциплін, практичної діяльності у сфері психологічного консультування, соціальної роботи, охорони здоров'я, а також для формування відповідального та гуманістичного ставлення до проблем старіння в сучасному суспільстві.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
Спеціальні компетентності	СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження. СК8.Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики . СК12. Здатність до розуміння соціальної обумовленості особистості та життєвого шляху індивіда, а також ролі індивіда в життєдіяльності соціальних організацій, спільнот. СК13. Здатність до застосовування соціально-психологічних понять, концепцій та теорій для інтерпретації соціально-психологічних явищ і процесів. СК14. Здатність до розуміння закономірностей взаємодії

	індивідів, соціальних груп, спільнот.
Результати навчання	ПР2 Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПР3 Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. ПР9 Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання. ПР10 Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПР12 Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. ПР13 Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПР15 Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку ПР17 Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. ПР19 Аналізувати соціально-психологічні особливості особистості та складати соціально-психологічний портрет особистості. ПР 21. Реалізовувати програми з міжособистісної та міжгрупової взаємодії які сприяли б позитивному психологічному мікроклімату в колективах.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Методи навчання/методи оцінювання
1 семестр					
Змістовний модуль 1. Старість, соціальні біологічні та психологічні особливості людей похилого (старечого) віку					
Тема 1	Старість як етап психологічного розвитку людини	2	1	6	Методи навчання: проблемно-орієнтовані лекції, семінарські заняття передбачають обговорення теоретичних підходів до розуміння старості, аналіз наукових концепцій і життєвих прикладів. Методи оцінювання: усне опитування, участь у дискусіях, виконання

					аналітичних завдань і поточного контролю знань.
Тема 2	Біологічні та соціальні ознаки і фактори старіння	2	2	6	Методи навчання: лекції з елементами візуалізації, аналіз міждисциплінарних даних, робота з науковими джерелами; порівняльний аналіз біологічних і соціальних чинників старіння. Методи оцінювання: тестування, письмові роботи, оцінювання самостійної роботи та активності студентів.
Тема 3	Особливості пізнавальної сфери людей похилого віку	2	1	6	Методи навчання: лекції, практичні заняття з аналізу когнітивних змін, розбір кейсів та моделювання ситуацій психологічної діагностики. Методи оцінювання: аналіз ситуаційних завдань, усних відповідей, виконання індивідуальних завдань, поточний контроль.
Тема 4	Вікові зміни особистості. Особистісний фактор у процесі старіння.	2	2	4	Методи навчання: лекції аналітичного характеру, семінари-дискусії, виконання рефлексивних завдань та аналіз біографічних матеріалів. Методи оцінювання: обговорення, написання есе, презентації результатів самостійної роботи, усне опитування.
Тема 5	Патологія і психопатологія у людей похилого віку	2	1	6	Методи навчання: лекції з елементами клінічного аналізу, розгляд типових випадків, робота з діагностичними критеріями. Практичні заняття спрямовані на формування навичок розмежування норми та патології. Методи оцінювання: тестування, письмові роботи, аналіз кейсів, поточний контроль знань.
Змістовний модуль 2. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку					
Тема 6	Внутрішній світ людини пізнього віку	2	1	6	Методи навчання: лекції, семінари з елементами рефлексії, аналіз художніх і біографічних матеріалів,

					обговорення екзистенційних аспектів старіння. Методи оцінювання: усні відповіді, виконання творчих і аналітичних завдань, участь у дискусіях.
Тема 7	Особливості міжособистісних відносин у старечому віці	2	2	6	Методи навчання: інтерактивні методи, групові дискусії, рольові ігри, аналіз соціальних ситуацій. Методи оцінювання: оцінювання участі у практичних заняттях, виконання ситуаційних завдань, презентація групових робіт.
Тема 8	Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку на сучасному етапі розвитку країни	2	1	4	Методи навчання: лекції проблемного характеру, аналіз соціальних кейсів, робота з нормативно-правовими та статистичними матеріалами. Методи оцінювання: підготовка аналітичних повідомлень, письмові роботи, участь в обговореннях, поточний контроль.
Тема 9	Методи психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку	2	2	6	Методи навчання: практичні заняття, тренінгові вправи, моделювання професійних ситуацій, аналіз програм психологічної реабілітації. Методи оцінювання: захист практичних завдань, оцінювання участі у тренінгах, письмові роботи, усне опитування.
Тема 10	Соціально-психологічна підготовка людини до виходу на пенсію	2	1	6	Методи навчання: лекції, практичні заняття, розроблення індивідуальних і групових програм підготовки до пенсійного періоду. Методи оцінювання: захист проєктних робіт, презентацій, оцінювання самостійної роботи, підсумковий контроль знань.
Модульна контрольна робота					
Всього:		20	14	56	
Форма контролю: залік					

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з

елементам презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.4.

Форми і методи контролю

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань тощо. Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний і підсумковий.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль; проблемні ситуації.

Система оцінювання та вимоги

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

	Поточний контроль знань										Модульна контрольна робота	Залік	Загальна кількість балів
Теми	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	20	20	100
Робота на семінарсько му занятті	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
Самостійна робота	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у

вигляді тестування.

Критерії оцінювання модульного тесту з навчальної дисципліни «Геронтопсихологія»:

При оцінюванні модульного тесту враховуються обсяг і правильність виконання завдань:

- оцінка «відмінно» (A) виставляється за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% всіх завдань);

- оцінка «добре» (B) виставляється за виконання 80% всіх завдань;

- оцінка «добре» (C) виставляється за виконання 70% всіх завдань;

- оцінка «задовільно» (D) виставляється за правильне виконання 60% запропонованих завдань;

- оцінка «задовільно» (E) виставляється, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;

- оцінка «незадовільно» (FX) виставляється, якщо виконано менше 50% завдань.

Неявка на модульний тест - 0 балів.

Вищезазначені оцінки перетворюються на рейтингові бали таким чином:

«A» – 18–20 балів;

«B» – 16–17 балів;

«C» – 14–15 балів;

«D» – 12–13 балів.

«E» – 10–11 балів;

«FX» - менше 10 балів.

Підсумкова семестрове оцінювання з дисципліни «Геронтопсихологія» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студентів. Воно проводиться у терміни, визначені навчальним планом, і охоплює обсяг матеріалу, визначений програмою курсу.

Підсумкове оцінювання проводиться у формі тесту. До семестрового оцінювання допускається студент, який виконав усі необхідні роботи.

Підсумкова оцінка виставляється на основі результатів навчання студента протягом семестру. Оцінка студента складається з балів, накопичених за результатами поточного оцінювання, та заохочувальних балів.

Студенти, які виконали всі необхідні завдання і отримали оцінку 60 балів або вище, отримують оцінку, що відповідає отриманій оцінці, без додаткового тестування.

Для студентів, які виконали всі необхідні завдання, але отримали оцінку нижче 60 балів, а також для тих, хто бажає поліпшити свій бал (результат), викладач проводить підсумкову роботу у формі тесту під час останнього запланованого заняття з дисципліни в навчальному семестрі.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності.
Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Оцінка самостійної роботи

Загальна кількість балів, отриманих студентом за виконання самостійної роботи, є одним із складових академічної успішності з дисципліни. Самостійна робота з кожної теми,

відповідно до програми курсу, оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів за допомогою стандартизованих та узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань) критерії оцінювання.

Максимально можлива оцінка самостійної роботи (індивідуальні завдання)	Рівень виконання			
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
3	3	2	1	0

Форми оцінювання включають: поточне оцінювання практичної роботи; поточне оцінювання засвоєння знань на основі усних відповідей, доповідей, презентацій та інших форм участі під час практичних (семінарських) занять; індивідуальні або групові проекти, що вимагають розвитку практичних навичок і компетентностей (опціональний формат); вирішення ситуаційних завдань; підготовка резюме з самостійно вивчених тем; тестування або письмові іспити; підготовка проектів статей, тез конференцій та інших публікацій; інші форми, що забезпечують всебічне засвоєння навчальної програми та сприяють поступовому розвитку навичок для ефективної самостійної професійної (практичної, наукової та теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Для успішного засвоєння курсу «Геронтопсихологія» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Геронтопсихологія» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його

проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

Рекомендовані джерела інформації:

Основні джерела:

1. Бочелюк В., Черепехіна О. Геронтопсихологія. Навчальний посібник. К.: Сварог, 2023.
2. Гаркавенко Н.В., Собкова С.І. Соціальна психологія пізньої зрілості: навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.
3. Долинська Л.В., Співак Л.М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія. Навч. посібник. 2-ге вид. Реком. МОН України. К.: Каравела, 2023. 248 с.
4. Павелків Р.В. Геронтопсихологія: медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння : навч. посіб. для студентів психолог., мед. та юрид. спец. / Р.В.Павелків, Є.М.Харченко. Київ ; Центр учбової літ., 2020. 476 с.
5. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посіб.; за ред. Рибалки В.В. К.: Талком, 2020. 184 с.

Додаткові:

6. Кордунова Н. О., Ричко Ю. Вікові особливості самотності особистості. Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики сучасності. Матер. VIII наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар. участю) (10-12 грудня 2021 р., м. Луцьк). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 101-106. URL: <https://www.inforum.in.ua/conferences/26>).
7. Кришталь М. А., Спіркіна О. О., Фомич М. В. Вікова психологія та геронтопсихологія: курс лекцій. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. 343 с.
8. Титаренко Т. Випробування кризою. Одиссея подолання: навч. Посібник для закладів вищої освіти. 3-є вид., доп. Київ: Каравела, 2021. 248 с.

Інформаційні ресурси мережі інтернет

9. Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова Національної Академії медичних наук України URL: <https://ig.org.ua/>
10. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського URL: <https://dnppb.gov.ua/ua/>
11. www.ncuxo.org.ua – електронна енциклопедія психології.
12. www.nbuiv.gov.ua – Національна бібліотека України ім. Вернадського.